

Pečovatelská služba

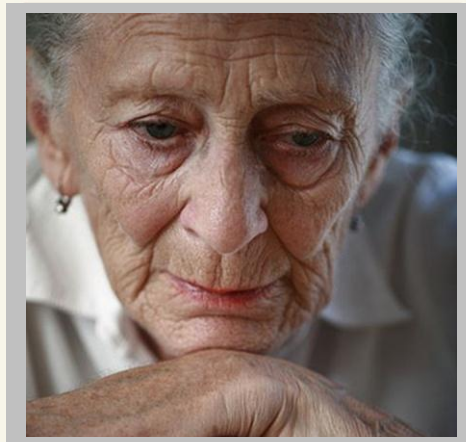
SENIORI

ÚVODNÍ SLOVO

Lidé v seniorském věku jsou tématem, na které se můžeme dívat z mnoha hledisek. Faktem je, že tato skupina naší populace neustále zvyšuje svůj počet. To je dáno nejen pokrokem medicíny jako vědy, ale i zvyšováním životní úrovně v naší zemi. S těmito skutečnostmi je spojen fakt, že v budoucnosti se bude počet členů této cílové skupiny sociálních služeb rozšiřovat. Můžeme se sami sebe ptát, zda má momentální úroveň péče o seniory budoucnost, nebo zda ji bude nutné upravit či zcela změnit. Možná nám bude inspirací systém péče v západních zemích, možná si zvolíme pro naše podmínky cestu vhodnější.

CHARAKTERISTIKA STÁŘÍ

Pohled na starého člověka je zcela individuální jak z hlediska osobnosti pečující osoby, tak z hlediska osobnosti seniora samotného. Příznaky stáří můžeme vidět kromě věku i ve fyzických či psychických změnách.

„...v duševním stárnutí se prolínají vlivy biologického věku mozku a celého těla s vlivem zkrácené životní perspektivy, změněného vzhledu a dalších společenských faktorů, které s sebou věk nese a které determinují duševní involuci.“ (Říčan, P. 1990, s. 375)

Duševní činnost starých lidí je zpomalena, s tímto faktem se váže potřeba poměrně dlouhého času pro vykonání jakýchkoli úkonů, ať už v péči o vlastní osobu či péči o domácnost. Oproti mládí, kterému je připisováno štěstí, rozkvět, maximální pracovní uplatnění a úspěch, jsou se stářím spojovány negativní kvality, jako je bezmoc, zoufalství, zbytečnost a beznaděj.

Na druhou stranu vzhledem k životním zkušenostem očekáváme od starých lidí také moudrost, klid, schopnost nadhledu, osvobození se od majetku a vzhlížení k podstatě vlastního života a života vůbec. Tyto pohledy na stáří jsou zcela odlišné a přitom je často spojujeme v jedno. Podoba starých lidí v duševním životě je zcela individuální a váže se na předchozí způsob života. Člověk, který žije tvůrčí život obklopen širokým sociálním prostředím plným vřelých sociálních vztahů, člověk neustále rozvíjející své znalosti a dovednosti má velmi dobré předpoklady i ve stáří být člověkem aktivním, optimismem oplývajícím a sociálně začleněným.

S obdobím stáří jsou spojeny i duševní poruchy.

Z těch nejčastějších:

1. *Neurózy*
2. *Psychosomatické poruchy*
3. *Úbytek rozumových schopností*
4. *Deprese*

Výše uvedenými skutečnostmi nechceme a ani nemůžeme říct, že se týkají každého člověka v seniorském věku, ale zmínit se o nich je nutné, protože jejich výskyt není zanedbatelný.

U starých lidí můžeme často pozorovat snížení zájmu o okolí až netečnost. Autoři se na důvodech této skutečnosti nemohou shodnout. Existují názory, že tento stav je důsledkem negativního vlivu prostředí na daného člověka. Staří lidé jsou svým okolím méně odměňováni za správné jednání, tudíž pro vlastní aktivitu nejsou dostatečně motivováni. Jiní tento stav popisují jako životní únavu, kterou spánek ani odpočinek nepřemůže, jako otupení smyslů a prázdnotu srdce, jako pokračování života pouhou setrvačností bez náznaku radosti.

Výjimkou v období stáří není ani omezení či zúžení pole sociálních kontaktů a sociálního prostředí vůbec. Po opuštění pracovního procesu se množství sociálních kontaktů zúží velice citelně. To je podpořeno omezením prostoru, ve kterém se jedinec může pohybovat. Vzhledem ke zhoršení zdravotního stavu již nemůže daný člověk například denně docházet do oblíbené kavárny, kde se scházel se známými, chodit plavat do místního bazénu, kde potkával stále stejné povědomé tváře a podobně. Styčným bodem sociálních kontaktů se stává nejbližší rodina. V případech lidí bez rodin potom pečující osoby, ať už odborný personál pečovatelské či pobytové služby nebo pravidelně navštěvující sousedka.

ZPRÁVY CHARITY ILO

Dalším rysem stáří, který je nám dobře známý, je horší adaptace na změny. Člověk v tomto období života má rád pořádek v čase i prostoru, a tudíž čím je starší, tím větším traumatem se pro něj stává jakákoli změna prostředí.

V moderní době se čím dál častěji setkáváme s trendem udržet seniory co nejdéle v jejich vlastním domově, v prostředí, které je jim velmi dobře známé, kde se cítí bezpečně a jistě. Institucionální péče se sice zkvalitňuje, mnoho zařízení poskytující 24-hodinovou službu můžeme označit jako špičku, která služby poskytuje perfektně ve všech ohledech. Ale přesto nedokáže tato zařízení nahradit domov. Proto můžeme říci, že zůstat ve svém vlastním domově co nejdéle možnou dobu, je pro člověka nejpřirozenější a nejklidnější průběh této etapy života.

Ale co dělat, když už máme pocit, že to nejde a rodina pomoci nemůže? V tuto chvíli je vhodný počátek využívání pečovatelské služby, která by měla být schopná v dostatečném rozsahu potřeby seniora pokrýt.

CO JE PEČOVATELSKÁ SLUŽBA?

Pečovatelská služba je sociální služba zaměřující se na osoby, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo

zdravotního postižení nebo na rodiny s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Pomáhá setrvávat ve svých domovech, a zachovat tak vazby na své přirozené prostředí, své přátele, blízké. Jedná se o individuálně poskytovanou službu, která přispívá k prodloužení pobytu člověka doma. Prodlužuje období relativně nezávislého života a oddaluje nebo dokonce vylučuje nutnost komplexního ústavního zaopatření. Pečovatelská služba je terénní nebo ambulantní.

Podle Dominelli (2004) se snaží pečovatelé a pečovatelky vnášet do života starých lidí něco pozitivního a milého. Tito klienti musí vědět, že si s nimi někdo rád povídá, že je vyslechne, poradí, pomůže.

Požadavky na pracovníky/pracovnice v oblasti poskytování sociálních služeb se neustále zvyšují a zpřesňují. Důležitým zákonem upravujícím hned několik hledisek práce v poskytování sociálních služeb, tedy i profesní podobu pracovníků, je zákon 108/2006Sb., o sociálních službách.

Tento zákon přímo a jasně stanovuje, kdo je kdo, co dělá, jak musí být vzdělán a jak musí být vzděláván.

Z praktického hlediska je sociální pracovník člověk, který by měl být uživateli sociálních služeb velmi blízko a to nejen svou fyzickou

přítomností, ale i psychicky. Tím je myšleno svou ochotou, přístupností a vstřícností. Měla by to být osoba, o které víme, že pokud za ní přijdeme s žádostí o radu či jen vyslechnutí, tak nás neodmítne, nedá nám pocit nedostatku času či malichernosti našich problémů a poskytne nám odbornou pomoc. A pokud naše situace bude vyžadovat pomoc další osoby, tak nás odkáže správným směrem.

Měl by to být člověk schopný reakce na každodenní situace a zároveň schopen pomoci i v závažných problémech sociálního charakteru, které vyžadují odborné znalosti a dovednosti.

K 31. 12. 2010 bylo v České republice registrováno 754 poskytovatelů pečovatelské služby (www.mpsv.cz). Je to nejvíce zastoupený druh sociální služby na našem území. Registrovanými poskytovateli jsou nejen přímo města jako taková, ale i neziskové organizace v čele s Diecézními, Farními či Oblastními charitami.

CO PEČOVATELSKÁ SLUŽBA DĚLÁ?

§ 6 Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o

sociálních službách, pak konkrétně popisuje jednotlivé úkony základních činností.

Pomoc při zvládnání běžných úkonů a péče o vlastní osobu zahrnuje pomoc a podporu při podávání jídla a pití, pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek, pomoc při prostorové orientaci, samostatném pohybu ve vnitřním prostoru a pomoc při přesunu na lůžko a vozík. Pomoc při osobní hygieně provádí pečovatelská služba přímo v domácnosti uživatele, případně poskytuje podmínky pro osobní hygienu ve střediscích osobní hygieny. Další úkony péče se týkají poskytnutí stravy či pomoci při zajištění stravy, pomoci při zajištění chodu domácnosti a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. Tyto úkony péče nazýváme souhrnným názvem „základní úkony“. Další skupinou úkonů péče jsou tzv. „fakultativní úkony“. Tyto úkony pečovatelská služba poskytovat může, ale nejsou základním závazkem. Aktivizační činnost bývá také součástí poskytovaných služeb, ale povinnou není. Ve většině případů poskytuje aktivizační činnost pečovatelská služba v součinnosti s poskytováním jiných služeb v Domech s pečovatelskou službou.

Pečovatelskou službou je nabízena a vytvářena řada aktivit pro vyplnění

volného času podle možností a zájmů klientů a je zprostředkováván kontakt se společenským a kulturním děním v dané oblasti. Omezení různých aktivit může vést k poklesu celkové kondice, což má za následek další zhoršení soběstačnosti. Nastává potřeba asistence či dohled druhé osoby, objevuje se pocit ztráty sebedůvěry, vlastní identity, potřebnosti.

CO JE AKTIVIZAČNÍ ČINNOST?

Základem této práce se starými lidmi je práce se vztahem a důvěrou, což vytváří pocit bezpečí a jistoty. Stárí je další vývojová etapa lidského života, ve které je hlavní důraz kladen na uchování pohybových dovedností a psychosociální rozvoj osobnosti. Pečovatelka, sociální nebo aktivizační pracovnice je často jediným prostředníkem kontaktu seniora s vnějším světem. Skrz ní může vyjádřit svoji vůli, s její podporou se může rozhodovat a udržet si kontrolu nad svým životem (Klvetová, Dlabalová, 2008).

V posledních letech se aktivizační činnost v pečovatelské službě nejen rozvíjí, ale dochází i k její profesionalizaci. Klientům není nabízena jen pasivní činnost – přednášky, besedy, poslech

hudebních souborů, ale velké množství pohybových aktivit. Tělovýchovné aktivity jsou podle Štilce (2004) jedním z významných činitelů aktivního stylu života. V řadě dnešních zařízení mohou klienti navštěvovat různé pohybové či taneční terapie, lehká kondiční cvičení, rozšířené jsou i tance na židlích v sedě. Stranou zájmu nezůstává ani produktivní arteterapie či muzikoterapie. Velkým přínosem pro aktivní život seniorů jsou i rekondiční pobyty organizované různými zájmovými spolky.

KDO POSKYTUJE PEČOVATELSKOU SLUŽBU V LITOMĚŘICÍCH?

Pečovatelská služba v Litoměřicích, jejímž provozovatelem je v současné době Farní charita Litoměřice, má za sebou dlouhou dobu existence. Osvědčila se jako jedna z kvalitních možností v péči o seniory a tělesně postižené, kteří sami nezvládají chod domácnosti a rádi by zůstali ve svém domácím prostředí. Domov, na který je člověk zvyklý, zajišťuje nezbytný pocit jistoty a bezpečí, což je jedna ze základních životních potřeb každého člověka.

Pečovatelská služba v Litoměřicích zajišťuje přirozené sociální potřeby,

věku. Není vhodné podléhat dojmu, že všichni staří lidé mají stejné potřeby, návyky a způsob chování. Senioři nesmíme „zaškatulkovat“ do kategorie nepotřebných a nemocných, kteří musí být kontrolováni, napomínáni a řízeni (Kleťová, Dlabalová, 2008). Stejně jako pohled na výchovu dítěte, tak i pohled na komunikaci s lidmi v seniorském věku je věcí osobnosti každého člověka. Právě proto je i u zaměstnanců této služby kladen důraz na individuální a spravedlivý postoj ke každému danému uživateli. Tato poskytovaná služba se snaží o zkvalitnění života klientů – seniorů a tělesně postižených na území města Litoměřice.

Pečovatelská služba v Litoměřicích poskytuje kromě podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách základních služeb i řadu fakultativních služeb. Patří mezi ně i zdarma poskytovaný aktivizační program pro seniory, který nabízí řadu činností pomáhajících zvýšit pocit potřebnosti. Snaží se vyplnit volný čas obyvatel smysluplnými aktivitami, při kterých je alespoň na chvíli odpoutána pozornost od zdravotních problémů.

Tato služba je poskytována od pondělí do pátku od 7.00 do 20.00 hod., obědy jsou pak rozváženy denně, včetně sobot, nedělí a svátků. Pracovní tým tvoří 16 pečovatelek, 1 sociální

pracovnice, 1 aktivizační pracovnice a vedoucí této služby. Ročně je služba poskytnuta v průměru 400 klientům (www.fchltn.cz).

DOMY S PEČOVATELSKOU SLUŽBOU (DPS)

Domy s pečovatelskou službou nejsou službou jako takovou. Jsou to domy zvláštního určení nejčastěji zřizovány obcemi, kde jsou sdružení občané, kteří se nacházeli ve vážné sociální situaci, pro kterou nemohli zůstat ve své domácnosti a u kterých vznikla potřeba využívat pečovatelskou službu. Obyvatelé těchto domů žijí v samostatných bytech a musí být částečně soběstační, protože v těchto domech se neposkytuje celodenní péče.

DPS V LITOMĚŘICÍCH

V Litoměřicích jsou v současné době 4 domy s pečovatelskou službou, nejstarší z nich byl otevřen již v roce 1982. Každé zařízení má svá specifika jak stavební úpravou jednotlivých objektů, podobou bytových jednotek, společenských místností a venkovním prostorem v okolí budov, tak i množstvím uživatelů sociálních služeb umístěných v těchto domech.

Domy nabízejí celkem 92 bytových jednotek určených pro seniory. Domy

s pečovatelskou službou zřizuje a provozuje MěÚ Litoměřice, Farní charita Litoměřice je zde poskytovatelem pečovatelské služby. Tyto Domy s pečovatelskou službou jsou domy tzv. zvláštního určení a jsou určeny občanům, kteří potřebují pečovatelskou službu z důvodu snížené soběstačnosti vzhledem k věku nebo zhoršenému zdravotnímu stavu.

Žádost o umístění do Domu s pečovatelskou službou mohou podávat lidé, kteří mají trvalé bydliště ve městě Litoměřice nebo v obci, pro kterou je MěÚ Litoměřice pověřeným úřadem. Další podmínkou je minimální věková hranice 65 let a přiznání starobního důchodu, případně uznání plně invalidního důchodu – v tomto případě však nemusí být přijetí do Domu s pečovatelskou službou podmíněno vyšší věku.

O přidělení bytu v těchto domech rozhoduje Rada města Litoměřice na základě návrhu zdravotní a sociální komise. S žadateli jsou uzavírány nájemní smlouvy řízené příslušnými ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku ve znění pozdějších předpisů a dále pak zákonem č. 102/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

AKTIVIZAČNÍ ČINNOST V DOMECH S PEČOVATELSKOU SLUŽBOU

Pro společenská setkání jsou v každém domě určeny speciálně vybavené společenské místnosti, velikostí odpovídající množství uživatelů jednotlivých budov. Společenská setkání jsou nenahraditelným prostředkem pro utužování, popřípadě znovuvytvoření sociálních kontaktů v rámci zařízení, popřípadě mimo něj (v případě vystupování souborů ať hudebního či tanečního nebo divadelního charakteru uživatelů jiných služeb či studentů a žáků základních a středních škol). V mnoha případech je to pro některé uživatele jediná příležitost pro komunikaci s lidmi, kteří nejsou přímo zaměstnanci jednotlivých zařízení či přímí sousedé.

Aktivizace uživatelů tímto způsobem je specifická a nedílná součást soužití uživatelů sociálních služeb umístěných v sociálních zařízeních.

Autorky:

Mgr. Miroslava Brychnáčová

Hana Priehodová

Použitá literatura:

- DOMINELLI, L. Social work: Tudory and praktice for a changing profession. Cambridge : Polity Press 2004. 160 s. ISBN 0-7456-2382-4
- KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, I. Motivační prvky při práci se seniory. Praha : Grada 2008. 197 s. ISBN 978-80-247-2169-9
- LIEBMANN, M. Skupinové arteterapie. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008. 208 s. ISBN 978-80-247-2169-9
- LINHART, B. Pečovatelská služba : organizace a řízení pečovatelské služby. Praha : tiskové oddělení ministerstva práce a sociálních věcí ČR 1969. (6988) 170 s.
- MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2
- MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. Praha : Portál s.r.o. 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0
- Pichaud, C. a Thureau, I. Soužití se starými lidmi. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-184-3
- ŘEZNÍČEK, I. Metody sociální práce. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-76-1
- ŘÍČAN, P. Cesta životem. Vyd. 1. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-0
- SPLÍTKOVÁ, K. Domy s pečovatelskou službou. Praha : Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů 1982 (98 771 0). 100 s.
- ŠTILEC, M. Program aktivního stylu života pro seniory. Praha : Portál s.r.o. 2004. 136s. ISBN 80-7178-920-8

Elektronické zdroje

- Farní charita Litoměřice [online]. 2008 [cit. 2010-10-10]. www. fchltn. cz/showpage. php?name=dps. Dostupné z WWW: www.fchltn.cz
- Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2004 [cit. 2010-12-12]. www. http://iregistr.mpsv.cz/socreg/. Dostupné z WWW: www.mpsv.cz

Další zdroje

- Vyhláška 505/2006 **T OR LOGO HERE**
- Zákon 108/2006 Sb., o poskytování sociálních služeb
- BRYCHNÁČOVÁ, M. Komparace představ a reality práce v sociální sféře (diplomová práce). Ústní nad Labem: 2010.
- PRIEHODOVÁ, H. Dopad dlouhodobého pobytu na využívání služeb v Domě s pečovatelskou službou v Litoměřicích (bakalářská práce). Hradec Králové: 2011.